

LR Ministrei Pirmininkei Ingai Ruginienei
El. p.: inga.ruginiene@lr.lt; lrkanceliarija@lr.lt;

siunčiama tik el. paštu
atsakymą prašome pateikti el. paštais info@lchr.lt bei jurate@manoteises.lt

DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ KLAUSIMŲ, SVARBIŲ JAUTRIOMS IR PAŽEIDŽIAMOMS
GRUPĖMS, SPRENDIMO PERDAVIMO VYRIAUSYBĖS ŽINION

2025 m. spalio 14 d.
Vilnius

Šiuo kreipimusi norime išreikšti gilų nevyriausybinų organizacijų, veikiančių žmogaus teisių srityje, susirūpinimą dėl grėsmių, susijusių su LR teisingumo ministerijos politine vadovybe. LR teisingumo ministrė Rita Tamašunienė bei LR teisingumo viceministrė Kristina Zamarytė-Sakavičienė nuosekliai ir ne vienerius metus išsakė pozicijas, kurios prieštarauja LR Konstitucinio Teismo suformuotai konstitucinei šeimos bei privataus gyvenimo apsaugos sampratai, Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijai ir ES direktyvai, skirtai kovoti su smurtu prieš moters.

Esame ypač sunerimę, kad naujoji politinė vadovybė stabdys teismų sprendimų įgyvendinimą bei ES direktyvos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje perkėlimą į Lietuvos teisinę sistemą. Esame taip pat sunerimę, kad minėtos politikės nepaisys LR Konstitucijoje įtvirtinto valstybės ir religijos atskyrimo principo, savo sprendimais nebus lygios ir teisingos visoms religinėms grupėms bei netikinčiųjų bendruomenei.

Prašome Jūsų imtis politinės lyderystės, užtikrinant pažeidžiamų visuomenės grupių apsaugą, bei sprendimų, būtinų jų padėčiai pagerinti, priėmimą, sprendžiant šiuos klausimus Vyriausybės lygmeniu.

Tos pačios lyties šeimų apsauga ir 2025 m. balandžio 17 d. LR Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimas

Šių metų balandžio 17 d. LR Konstitucinis Teismas (toliau – Teismas, KT) pripažino LR Konstitucijai prieštaraujančia LR civilinio kodekso (toliau – CK) nuostatą, pagal kurią numatytas heteroseksualus, t. y. tik vyro ir moters partnerystės institutas. Teismas prieštaraujančiu Konstitucijai pripažino ir Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo nuostatą, jog normos dėl bendro gyvenimo neįregistravus santuokos įsigalioja nuo atskiro įstatymo, reglamentuojančio partnerystės įregistravimo tvarką, įsigaliojimo momento. Nors skirtingos lyties porų partnerystę Seimas CK numatė dar prieš 24 metus, tačiau ją detaliau apibrėžiančio įstatymo nepriėmė iki šiol ir taip pažeidė konstitucinius atsakingo valdymo ir valdžios atsakomybės visuomenei principus.

Nors Konstitucinis Teismas nurodė apylinkės teismams registruoti partnerystes, kartu pabrėžė, jog teismų galimybė užpildyti teisės spragas nereiškia, jog įstatymų leidėjas neturi pareigos per protingą laiką, paisydamas Konstitucijos, įstatymu nustatyti deramą atitinkamų santykių teisinį reguliavimą. KT taip pat pažymėjo, kad konstitucinės tos pačios lyties šeimų teisės nebūtų užtikrintos numačius tik galimybę sudaryti tarpusavio susitarimus dėl bendro gyvenimo (kohabitacijos), nes jie nesuteikia santuokos nesudariusiems asmenų poroms deramo teisinio pripažinimo ir neužtikrina pakankamos jų privataus ir šeimos gyvenimo apsaugos. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas pavedė LR Vyriausybei parengti partnerystės institutą reguliuojančios pataisas, kurios įgyvendintų KT nutarimą. Šias pataisas rengia Teisingumo ministerija (TM).

Taip pat pažymėtina, kad 2025 m. rugpjūtį priimti pirmieji apylinkės teismų sprendimai, kuriais nurodyta registruoti partnerystes, o Teisingumo ministerija įpareigota sutvarkyti valstybės registrus taip, kad juose partnerystės faktą būtų galima registruoti nuo 2025 m. gruodžio 1 d.

Ankstesniuose pasisakymuose TM vadovybė – tiek ministrė Rita Tamašunienė, tiek viceministrė Kristina Zamarytė-Sakavičienė – neigiamai vertino tos pačios lyties šeimų teisę į valstybės pripažinimą, taip rodydamos nepagarbą ne tik konkrečiai grupei, bet ir Konstitucinio teismo nutarimams. Todėl reiškiamo gilų susirūpinimą ir nerimą dėl pataisų, kurias Teisingumo ministerija yra įpareigota parengti. Taip pat esame sunerimę dėl tinkamo apylinkės teismų sprendimų vykdymo, kuriais Teisingumo ministerija yra įpareigota pritaikyti Vedybų sutarčių registrą taip, kad jame būtų registruojamos ir Lietuvoje sudarytos partnerystės.

Apsauga nuo smurto dėl lyties ir ES direktyvos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje perkėlimo

2024 m. gegužę Europos Sąjunga priėmė direktyvą ES Direktyvą dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje (toliau – Direktyva). Lietuva, kaip ir kitos ES narės, Direktyvą į nacionalinę teisę turi perkelti per trejus metus.

Direktyvos tikslas – papildyti jau egzistuojančias nacionalines kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu artimoje aplinkoje sistemas, užtikrinant, kad visos šalyse-narėse bus stiprinamos priemonės, susijusios su atitinkamų nusikalstamų veikų ir bausmių apibrėžtimi, nukentėjusiųjų apsauga ir teise kreiptis į teismą, parama nukentėjusiems (-ioms), geresniu duomenų rinkimu, prevencija, koordinavimu ir bendradarbiavimu.

Kaip ir Stambulo konvencija, Direktyva pripažįsta smurtą lyties pagrindu. Direktyva nurodo, kad Direktyvos pavadinime naudojamas terminas „smurtas prieš moteris“ yra apibrėžiamas kaip smurtas dėl lyties – tai visi smurto dėl lyties veiksmai, nukreipti prieš moterį ar mergaitę dėl to, kad ji yra moteris ar mergaitė, arba neproporcingai paveikiantys moteris ar mergaites.

Direktyva taip pat remiasi Stambulo konvencija ir laiko smurtą prieš moteris nuolatinės struktūrinės moterų diskriminacijos, kurią lemia istoriškai susiklostę nevienodi moterų ir vyrų galios santykiai, apraiška. Įgyvendinant Direktyvoje numatytas priemones, valstybės-narės privalo laikytis lyčiai jautraus požiūrio.

Kaip rodo Lietuvos moterų lobistinės organizacijos atliktas Direktyvoje numatytų standartų ir Lietuvos teisinės sistemos palyginimas, Direktyva apibrėžia septynias smurto prieš moteris formas, kurios nėra numatytos Lietuvos teisinėje sistemoje¹. Be kitų priemonių, perkeldama Direktyvą ir siekdama efektyvesnės moterų ir vyrų apsaugos nuo visų smurto formų, Lietuva privalės keisti ir Baudžiamąjį kodeksą (BK), aiškiai kriminalizuoti tokias nusikalstamas veikas kaip intymių vaizdų dalijimąsi ar platinimą be sutikimo; manipuliavimą seksualinio pobūdžio turiniu arba jo kūrimą be sutikimo; grasinimus platinti intymaus pobūdžio turinį kaip prievartos formą ir kt. BK yra Teisingumo ministerijos atsakomybės sritys.

Ankstesniuose pasisakymuose Teisingumo ministerijos vadovybė – tiek ministrė Rita Tamašunienė, tiek viceministrė Kristina Zamarytė-Sakavičienė – nuosekliai neigė lyčiai jautraus požiūrio į smurtą prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje reikalingumą bei sistemingai pasisakė prieš Stambulo konvencijos ratifikavimą. Todėl reiškiamo gilų susirūpinimą ir nerimą dėl kokybiško ES direktyvos dėl smurto prieš

---

¹<https://lmlo.lt/wp-content/uploads/2024/12/Direktyvos-analize.pdf>

moteris ir smurto artimoje dalies, susijusios su BK keitimu, perkėlimo į Lietuvos teisinę sistemą. Direktyvos perkėlimo stabdymas ar nekokybiškas jos perkėlimas, atmetant esminius Direktyvoje naudojamus apibrėžimus, neleis efektyviai kovoti su smurtu, taip pat kels Europos Komisijos procedūrų prieš Lietuvą riziką.

Translyčių asmenų padėtis ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo įgyvendinimas

2007 m. Lietuva pralaimėjo bylą *L. prieš Lietuvą* Europos Žmogaus Teisių Teisme (toliau – EŽTT). Lietuvos valstybė, 2000 m. priėmusi Civilinį kodeksą, kuriame įtvirtino teisę į lyties keitimą, kurį reglamentuoti turėjo atskiras specialusis įstatymas, pažeidė translyčio L. teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, nes per protingą terminą tokio specialiojo įstatymo nepriėmė. Šis įstatymas nepriimtas iki šiol. Dėl EŽTT sprendimo nevykdymo 2014 m. Europos Tarybos Ministrų Komitetas pritaikė Lietuvai sustiprintos priežiūros tvarką.

Teisingumo ministerija yra atsakinga už EŽTT sprendimų vykdymą, taip pat periodiškai atsiskaito Europos Tarybos Ministrų Komitetui apie veiksmus, kurių buvo imtasi įgyvendinant EŽTT sprendimą.

2021 m. pabaigoje, siekdama bent iš dalies įgyvendinti EŽTT sprendimą bei mažinti Lietuvai tenkančią tarptautinę kritiką dėl nevykdomo sprendimo, tuometinė teisingumo ministrė Ewelina Dobrowolska pasirašė įsakymą „Dėl asmens vardo ir pavardės keitimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Pakeitimais pilnamečiams translyčiams asmenims suteikta teisė pasikeisti vardą, pavardę supaprastinta, administracine procedūra, esant Lietuvos sveikatos priežiūros įstaigos išduotai pažymai arba Europos Sąjungos valstybės narės sveikatos priežiūros įstaigos išduotam medicinos dokumentui apie diagnozuotą transseksualumą, bei gavus Teisingumo ministerijos leidimą. Iki tol asmens vardo ir pavardės keitimas asmens dokumentuose buvo galimas tik teisiniu keliu, kuris buvo neproporcinga našta translyčiams asmenims, ypač patiriantiems socioekonominių sunkumų, taip pat nepagrįstai apkrovė Lietuvos teismų sistemą.

Ankstesniuose pasisakymuose Teisingumo ministerijos vadovybė – tiek ministrė Rita Tamašunienė, tiek viceministrė Kristina Zamarytė-Sakavičienė – nuosekliai neigė translyčių asmenų teisę į privataus gyvenimo apsaugą, o kai kuriais atvejais buvo kvestionuojamas ir translytiškumo egzistavimas. Todėl reiškiamo gilų susirūpinimą tiek dėl tolimesnio EŽTT sprendimo įgyvendinimo, siekiant mažinti šios ypač pažeidžiamos grupės stigmatizaciją, tiek dėl ankstesnių Teisingumo ministerijos priimtų sprendimų tęstinumo, kurie bent iš dalies mažina translyčiams tenkančią našta.

Valstybės ir religijos atskyrimo principas

Galiausiai, reiškiamo susirūpinimą dėl Teisingumo ministerijos politinės vadovybės gebėjimo išlikti vienodai teisingomis visoms religinėms grupėms ir netikinčiųjų bendruomenėms. Valstybės pasaulietiško principas yra viena iš pamatinių Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatų. Pagal Konstitucijos 43 straipsnį „Lietuvoje nėra valstybinės religijos“, o tai reiškia, kad valstybė ir jos institucijos privalo veikti religinio bei pasaulėžiūrinio neutralumo pagrindu. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad „valstybės ir bažnyčios atskirumo principas yra Lietuvos valstybės, jos institucijų ir jų veiklos pasaulietiško pamatas“ (2000 m. birželio 13 d. nutarimas).

Toks atskirumas užtikrina, kad valstybinės institucijos negali vadovautis religinių organizacijų mokymais ar doktrinomis, priimdamos sprendimus, darančius poveikį visai visuomenei. Viešai deklaruojami ar sprendimuose įtvirtinami religiniai argumentai valstybės politikoje kelia grėsmę šiam konstituciniam pamatui ir gali pažeisti valstybės pareigą būti vienodai teisingais visiems – tikintiems, netikintiems ir skirtingų įsitikinimų piliečiams.

Todėl ypač svarbu, kad asmenys, einantys aukštąsias pareigas teisingumo sistemoje, ne tik formaliai pripažintų šį principą, bet ir realiai užtikrintų, kad asmeniniai religiniai įsitikinimai nedarytų įtakos valstybės sprendimams, teisėkūros procesams ar teisinės politikos formavimui, o sprendimų priėmimas remtųsi moksliniais argumentais ir pliuralistinės visuomenės diskusija.

Tiek teisingumo ministrė R. Tamašunienė, tiek viceministrė K. Zarmaytė-Sakavičienė viešai ir nuosekliai komunikavo savo palaikymą vadinamosioms „krikščioniškosioms vertybėms“ ir nepalaikymą tokiems svarbiems įstatymams kaip Reprodukcinės sveikatos įstatymas, grindė ne racionaliais argumentais, bet religiniais įsitikinimais, kuriais, jų požiūriu, turėtų vadovautis likusi visuomenės dalis.

Ministrės pozicija įvairiais su religija susijusiais klausimais kelia pagrįstų abejonių dėl jos gebėjimo atsiriboti nuo asmeninių religinių įsitikinimų. Tuo buvo galima įsitikinti klausantis jos pasisakymų Lietuvos Respublikos Seime dėl valstybės pripažinimo suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai Romuva.

Tiek ministrės, tiek viceministrės pasisakymai kelia klausimų dėl jų religijos laisvės principo supratimo, nesutampancio su tarptautinės teisės normomis ir itin laisvo jo interpretavimo, o jų veiksmai dažnai leidžia manyti, kad šis principas dažnai turi būti taikomas išimtinai vienai religinei organizacijai – Lietuvos katalikų bažnyčiai bei jos tikinčiųjų religijos laisvės privilegijų išsaugojimui.

Prašome

Įvertinus aukščiau išdėstytą, mes, žemiau pasirašiusieji, prašome nedelsiant imtis visų priemonių, užtikrinant pažeidžiamų grupių teisių apsaugą bei religijos ir

valstybės atskyrimą; savo žinion perimti LR Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimą, parengiant ir Seimui pateikiant Konstitucijoje įtvirtintus žmogaus teisių standartus atitinkantį partnerystės įstatymą; parengti ir Seimui pateikti Lyties tapatybės pripažinimo įstatymą, kuriuo būtų įgyvendintas EŽTT sprendimas; perimti savo žinion ES direktyvos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje pataisų perkėlimą, kiek tai susiję su Teisingumo ministerijos kompetencija, užtikrinant, kad perkeliant direktyvą bus laikomasi lyčiai jautraus požiūrio.

Atidžiai vertinti, ar ministerijos vadovybė laikosi religinio neutralumo ir priimdama sprendimus yra visiems teisinga.

Žmogaus teisių organizacijų koalicijos pirmininkė Jūratė Juškaitė

Koaliciją sudaro:

Diversity Development Group
Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenė
Lietuvos žmogaus teisių centras
Lygių galimybių plėtros centras
Nacionalinė LGBT* teisių asociacija LGL
Psichikos sveikatos perspektyvos
Romų visuomenės centras
Tolerantiško Jaunimo Asociacija
Žmogaus teisių stebėjimo institutas.

Koalicijos nariai – stebėtojai

Įvairovės edukacijos namai
Labdaros ir paramos fondas „FRIDA“
HIA humanistinių idėjų ambasadoriai
Padėk pritapti

Poziciją palaiko:

Stebėk teises, VŠĮ
Asociacija Trans Autonomija
Asociacija Moterų informacijos centras
Asociacija Moterų veiklos inovacijų centras
Lietuvos moterų lobistinė organizacija (40 narių)
Lietuvos skeptikų draugija
Atviros Lietuvos fondas, VŠĮ
Nacionalinis socialinės integracijos institutas, VŠĮ

Šeimų asociacija

Tauragės moters užimtumo ir informacijos centras

Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija (15 narių)